ECLI:LV:AT:2019:0308.A420423812.2.S
Lieta Nr. A420423812, SKA-126/2019
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2019.gada 8.martā

Tiesa šādā sastāvā: senatori Dzintra Amerika, Vēsma Kakste, Valters Poķis

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /pers. A/ pieteikuma par Nodrošinājuma valsts aģentūras 2012.gada 23.februāra lēmuma Nr. 17-3/1177 atcelšanu daļā, sakarā ar Nodrošinājuma valsts aģentūras kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2017.gada 16.janvāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pret pieteicēju /pers. A/ tika ierosināta administratīvā pārkāpuma lieta, kuras ietvaros tika izņemts un nodots glabāšanai pieteicēja transportlīdzeklis. Pieteicējam par administratīvā pārkāpuma izdarīšanu piemērots naudas sods, kā arī nolemts transportlīdzekli pēc naudas soda izpildes atdot īpašniekam. Tā kā pieteicējs neiesniedza izziņu par naudas soda izpildi un nesamaksāja izdevumus, kas radušies saistībā ar transportlīdzekļu glabāšanu, transportlīdzeklis tika realizēts.

Ar Nodrošinājuma valsts aģentūras (turpmāk – aģentūra) 2012.gada 23.februāra lēmumu pieteicējam uzlikts pienākums segt transportlīdzekļa pārvietošanas un glabāšanas izdevumus 1620,40 Ls apmērā.

Pieteicējs vērsās tiesā ar pieteikumu par minētā lēmuma atcelšanu.

[2] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 25.jūlija spriedumu lēmums atcelts daļā par pienākuma uzlikšanu pieteicējam segt izdevumus 8 Ls apmērā par transportlīdzekļa glabāšanu, bet pārējā daļā lēmums atstāts negrozīts. Ar Senāta 2016.gada 11.marta spriedumu apgabaltiesas spriedums atcelts.

Izskatot lietu atkārtoti apelācijas kārtībā, Administratīvā apgabaltiesa ar 2017.gada 16.janvāra spriedumu pieteikumu apmierināja. Tiesas spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Transportlīdzekļa glabāšanas un pārvietošanas izdevumus aģentūra aprēķinājusi saskaņā ar Ministru kabineta 2007.gada 11.decembra noteikumu Nr. 869 „Noteikumi par administratīvo pārkāpumu lietās izņemtās mantas un dokumentu nodošanas glabāšanā, glabāšanas un iznīcināšanas izdevumu segšanas kārtību un apmēru" (turpmāk – noteikumi Nr. 869) pielikuma 1.1.apakšpunktu, kurā tika noteikta glabāšanas maksa par administratīvā pārkāpuma lietā izņemtā transportlīdzekļa glabāšanu 8 Ls par vienu diennakti.

Noteikumi Nr. 869 izdoti, pamatojoties uz Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 257.panta astotajā daļā ietverto deleģējumu, kas noteic, ka persona, kurai uzlikts administratīvais sods, Ministru kabineta noteiktā kārtībā un apmērā sedz izdevumus, kas radušies sakarā ar administratīvā pārkāpuma lietā izņemtās mantas un dokumentu nodošanu glabāšanā, glabāšanu un iznīcināšanu. Tātad likums uzliek par pienākumu segt tieši radušos izdevumus, proti, izdevumi jāsedz to esošajā apmērā, tādā apmērā, kādā izdevumi ir radušies (eksistē) un ir attiecināmi uz mantas nodošanu glabāšanā, glabāšanu un iznīcināšanu.

[2.2] Lietā, ir jāpārbauda, vai noteikumu Nr. 869 normas atbilst likuma mērķim, proti, vai pielikumā norādītie izdevumi 8 Ls atbilst faktiskajām izmaksām, un gadījumā, ja konstatējama būtiska atšķirība, nepieciešams izvērtēt, vai pastāv objektīvs pamats šādai atšķirībai.

[2.3] Nav pamata atzīt, ka 2006.gada 8.decembra iepirkuma līgumā, tā pielikumos un grozījumos noteiktās glabāšanas un pārvietošanas izmaksas būtu nesamērīgas vai neatbilstošas faktiskajām izmaksām.

[2.4] Izvērtējot aģentūras 2011.gadā Valsts kontroles revīzijas ziņojumam sagatavoto vienas automašīnas glabāšanas izdevumu aprēķinu, atzīstams, ka izmaksu apmērs neatbilst faktiskajai situācijai.

Atbilstoši aprēķinam atsevišķas komponentes, kas veido gala summu 8 Ls, paredzēts noteikt par vienreizējām darbībām, tādēļ nav pamata tās aprēķināt par diennakti. Savukārt citas komponentes paredzētas par darbībām, kuras nevarētu notikt vienlaicīgi, taču aprēķinā tās iekļautas kā izmaksas par darbībām, kas notiek vienlaicīgi. Papildus minētajam aprēķinā ir iekļautas arī tādas izmaksas par citām darbībām, kas konkrētajā gadījumā nemaz nav veiktas, vai arī saskaņā ar iepirkuma līgumu iestāde komersantam, kas faktiski sniedz glabāšanas pakalpojumus, maksā citu summu.

[2.5] Saskaņā ar aģentūras vēlāk veiktu atkārotu aprēķinu 8 Ls diennaktī tika iegūti, 236 699,40 izdalot ar 29 596, t.i., izmaksas (izņemto transportlīdzekļu un piedziņas nodaļas algu fondu, darba devēja valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, noliktavu izmaksas) izdalot ar 2012.gadā izņemto transportlīdzekļu skaitu. Norādītā aprēķina metodika būtiski atšķiras no iepriekš minētās, tomēr aprēķinu rezultātā iegūtā summa ir nemainīga.

Atzīstams, ka arī šāds aprēķins nepamato faktiskās izmaksas. Aģentūra uz izmaksām ir attiecinājusi visu iestādes nodaļas darbinieku atalgojumu gadā, kā arī visas savu noliktavu izmaksas, lai gan, piemēram, izskatāmajā gadījumā transportlīdzeklis vispār netika glabāts aģentūras stāvvietā (noliktavā). Var piekrist tam, ka arī iestādes darbinieki ir veikuši nepieciešamās darbības, kas saistītas ar transportlīdzekļa uzglabāšanu, tomēr nav ticami, ka minētās darbības būtu veikuši visi aģentūras darbinieki un katru diennakti. Turklāt administratīvo pārkāpumu lietās izņemto automašīnu glabāšana nav vienīgā aģentūras funkcija. Tāpat aprēķinā minētās izmaksas, kas veidojušās 2012.gadā, nav pamata attiecināt uz aģentūras faktiskajām izmaksām, kas veidojušās transportlīdzekļa glabāšanas laikā šajā lietā, t.i., no 2008.gada 28.septembra līdz 2009.gada 19.jūnijam.

[2.6] Var piekrist, ka pārvietošanas un glabāšanas pakalpojumi brīvajā tirgū nav salīdzināmi ar aģentūras tādām pašām darbībām, kas veiktas, pildot valsts pārvaldes uzdevumus. Tomēr, kā jau minēts iepriekš, iestādes sniegto glabāšanas un pārvietošanas pakalpojumu izmaksām jābūt pamatotām ar objektīvi pārbaudāmiem attaisnojuma dokumentiem, lai tās būtu izsekojamas un pārbaudāmas, konstatējot to faktisko apmēru.

Neskatoties uz vairākiem tiesas aicinājumiem iesniegt attaisnojuma dokumentus, pēc kuriem tad varētu izsekot un salīdzināt iestādes faktiskos izdevumus, šādi dokumenti netika iesniegti. Pretēji aģentūras paskaidrojumos norādītajam, normatīvie akti neparedz, ka attiecīgajos izdevumos būtu iekļaujama arī samaksa aģentūras darbiniekiem, pasta un sakaru pakalpojumi, biroja preces un inventārs, telpu īre, iekārtu tehniskā apkalpošana un citi izdevumi paši par sevi. Ievērojot minēto, kā arī to, ka aģentūras funkcijas ir daudz plašākas, jebkādus izdevumus ir pieļaujams iekļaut izmaksās tiktāl, ciktāl tie ir radušies sakarā ar konkrētu rīcību un ciktāl tie ir atbilstoši faktiskajām izmaksām, kas aģentūrai ir radušās.

[2.7] Aģentūra pieteicējam ir aprēķinājusi transportlīdzekļa pārvietošanas un glabāšanas izdevumus 1620,40 Ls, savukārt no lietā esošajiem pierādījumiem izriet, ka komersantam par transportlīdzekļa glabāšanu aģentūra ir samaksājusi 530 Ls, bet par transportlīdzekļa pārvietošanu – 30 Ls bez pievienotās vērtības nodokļa. Tā kā tiesai netika iesniegti jebkādi attaisnojuma dokumenti, nav iespējas pārbaudīt aģentūras citas iespējamās faktiskās izmaksas par transportlīdzekļa glabāšanu.

[2.8] Izvērtējot lietā konstatētos apstākļus, nerodas šaubas par to, ka pieteicējam aprēķinātās izmaksas ir būtiski atšķirīgas salīdzinājumā ar iestādes faktiskajām izmaksām, turklāt nav konstatējams objektīvs pamats šādām atšķirībām. Tādēļ noteikumu Nr. 869 pielikuma 1.1.apakšpunkts ir pretrunā Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 257.panta astotajā daļā noteiktajam. Tādējādi aģentūras veiktais aprēķins, kas balstīts uz transportlīdzekļa glabāšanas izmaksām 8 Ls par diennakti, ir nepamatots un pārsūdzētais lēmums ir atceļams. Tā kā aģentūrai faktiski ir radušies izdevumi saistībā ar transportlīdzekļa glabāšanu un pārvietošanu, ir uzdodams iestādei atceltā lēmuma vietā izdot jaunu administratīvo aktu, izdevumus aprēķinot saskaņā ar aģentūras faktiskajām izmaksām.

[3] Nodrošinājuma valsts aģentūra par minēto apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību, kas pamatota ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Tiesa nav ievērojusi objektīvās izmeklēšanas principu, jo nav noskaidroti patiesie lietas apstākļi un panākta tiesiska un taisnīga lietas izskatīšana.

[3.2] Atbilstoši noteikumu Nr. 869 4.punktam pēc faktiskajām izmaksām izdevumi tiek aprēķināti tikai tad, ja tie nav noteikti šo noteikumu pielikumā. Savukārt pielikuma 1.1.apakšpunkts ir imperatīva tiesību norma, un iestādei, aprēķinot izdevumu apmēru par administratīvā pārkāpuma lietā izņemtā transportlīdzekļa glabāšanu, tā ir obligāti jāpiemēro, nevērtējot tajā noteiktā apmēra atbilstību faktiskajām izmaksām. Līdz ar to tiesas veiktā minēto normu interpretācija ir kļūdaina.

[3.3] Šajā lietā vērtējamās maksas noteikšana prasa ne tik daudz juridisku argumentu izvērtēšanu, cik ekonomisku vērtējumu un tas ir tiesībpolitisks jautājums, kura izlemšanā kompetenta ir izpildvara. Turklāt šajā gadījumā ir jāņem vērā Satversmes tiesas atziņa, ka tā nevar pārvērtēt Ministru kabineta un Saeimas rīcību budžeta izstrādāšanas vai pieņemšanas jomā, kura pamatā balstās uz ekonomisko vērtējumu vai prognozi par valsts saimnieciskajiem jautājumiem.

[3.4] Aprēķinot faktiskās izmaksas katrā gadījumā atsevišķi, aģentūrai būtu jāņem vērā daudz dažādu mainīgu izdevumu pozīciju, kas būtiski paildzinātu un sadārdzinātu piedzenamo izdevumu apmēra aprēķinu sagatavošanas procesu. Turklāt tādā gadījumā tiktu pārkāpts arī vienlīdzības princips, jo aprēķinātie izdevumi katrā gadījumā būtu atšķirīgi.

[3.5] Tiesai šajā gadījumā bija jāpiemēro Administratīvā procesa likuma 104.panta trešā daļa.

Motīvu daļa

[4] Senāts, interpretējot noteikumu Nr. 869 3. un 4. punktu, šajā lietā atzinis, ka gadījumos, kad izdevumu apmērs par izņemtās mantas un dokumentu nodošanu glabāšanā, glabāšanu un iznīcināšanu nav minēts šo noteikumu pielikumā, iestāde aprēķina faktiskās izmaksas. Tas savukārt liecina par to, ka arī pielikumā norādītajiem izdevumiem vajadzētu būt noteiktiem, ņemot vērā faktiskās aģentūras izmaksas.

Senāts atzinis, ka minētais norāda uz nepieciešamību šajā lietā apsvērt, vai noteikumu Nr. 869 pielikuma 1.1.apakšpunktā noteiktā glabāšanas maksa par administratīvā pārkāpuma lietā izņemtā transportlīdzekļa glabāšanu 8 Ls par vienu diennakti atbilst faktiskajām izmaksām.

Atbilstoši Senāta spriedumā atzītajam apgabaltiesa, izvērtējot lietas apstākļus, konstatēja, ka noteiktā maksa neatbilst faktiskajām izmaksām, turklāt tā ir būtiski atšķirīga salīdzinājumā ar iestādes faktiskajām izmaksām, un nav konstatējams objektīvs pamats šādām atšķirībām. Līdz ar to apgabaltiesa nonāca pie secinājuma, ka noteikumu Nr. 869 pielikuma 1.1.apakšpunkts neatbilst Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 257.panta astotajā daļā noteiktajam un nav piemērojams. Senāts atzīst par pareizu un pievienojas apgabaltiesas paustajam lietas apstākļu un tiesību normu izvērtējumam šajā lietā.

[5] Aģentūras kasācijas sūdzībā norādīts, ka apgabaltiesa ir pārkāpusi objektīvās izmeklēšanas principu, jo nav noskaidroti patiesie lietas apstākļi un panākta tiesiska un taisnīga lietas izskatīšana. Tomēr kasācijas sūdzībā nav iekļauts izvērstāks paskaidrojums, kā tieši minētā principa pārkāpums ir izpaudies, proti, kādi, iestādes ieskatā, būtiskie lietas apstākļi nav noskaidroti vai analizēti un kā tieši izpaudusies prettiesiska un netaisnīga lietas izskatīšana. Šādi vispārīgi, ar konkrētiem apstākļiem un faktiem neapstiprināti, apgalvojumi nevar būt juridiskā vērtējuma priekšmets kasācijas instances tiesā.

Vienlaikus no apgabaltiesas sprieduma redzams, ka tiesa ir rūpīgi un detalizēti izvērtējusi lietas apstākļus, lai konstatētu, vai normā noteiktā maksa atbilst iestādes faktiskajām izmaksām, analizējot gan pušu iesniegtos dokumentus un paskaidrojumus, gan arī citu lietas izskatīšanas ietvaros iegūto informāciju. Nav konstatējams tiesas objektīvās izmeklēšanas principa pārkāpums šajā lietā.

[6] No kasācijas sūdzības argumentiem kopumā izriet, ka aģentūra pēc būtības neiebilst tiesas secinājumam, ka noteikumu Nr. 869 pielikuma 1.1.apakšpunktā noteiktā maksa neatbilst iestādes faktiskajām izmaksām. Aģentūras iebildumi ir par pašu normu interpretāciju un tiesas kompetenci tās veikšanā.

Apgabaltiesas spriedumā norādītā minēto normu interpretācija pilnībā atbilst Senāta veiktajai normu interpretācijai šajā lietā, kuras rezultātā ir nonākts pie secinājuma, ka noteikumu Nr. 869 pielikuma 1.1.apakšpunktā noteiktajai maksai ir jāatbilst iestādes faktiskajām izmaksām. Senāts nesaskata pamatu atkāpties no šādas normas interpretācijas.

Pretēji kasācijas sūdzībā norādītajam, apstāklis, ka normai ir imperatīvs normas raksturs un iestādei tā ir obligāti jāpiemēro, neliedz tiesai šaubu gadījumā vērtēt normas tiesiskumu un atbilstību likuma mērķim, savukārt, konstatējot tās neatbilstību, normu nepiemērot.

Šajā gadījumā nav nozīmes arī apstāklim, ka, nosakot maksu par administratīvā pārkāpuma lietā izņemtā transportlīdzekļa glabāšanu, tika ņemti vērā tostarp ekonomiski apsvērumi. Minētais nenozīmē, ka tiesa nedrīkst vērtēt šādas normas tiesiskumu, balstoties uz juridiskiem apsvērumiem. Tiesa šajā gadījumā, pretēji kasācijas sūdzībā norādītajam, nav nepamatoti iejaukusies izpildvaras kompetencē, bet atbilstoši tai likumā piešķirtajām tiesībām veikusi tiesību normu hierarhijas kontroli, ar juridisku vērtējumu pamatojot savu viedokli par normas neatbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normai.

Uz izskatāmo lietu nav pamata attiecināt kasācijas sūdzībā norādīto Satversmes tiesas atziņu attiecībā uz Satversmes tiesas kompetences robežām budžeta izstrādāšanas vai pieņemšanas jomā.

[7] Šajā gadījumā nav nozīmes arī aģentūras norādītajam, ka, aprēķinot faktiskās izmaksas, būtiski tiktu paildzināts un sadārdzināts piedzenamo izdevumu apmēra aprēķinu sagatavošanas process. Minētais ir iestādes iekšējās darba organizēšanas jautājums un nevar ietekmēt tiesas juridisku vērtējumu par normas atbilstību likuma mērķim.

Nevar piekrist arī aģentūras viedoklim, ka, aprēķinot izdevumus pēc iestādes faktiskajām izmaksām, tiktu pārkāpts vienlīdzības princips. Tieši pretēji, aprēķinot izdevumus atbilstoši iestādes faktiskajām izmaksām, tiek panākta maksājumu atbilstība faktiskajai situācijai, proti, personai ir pienākums maksāt ar iestādes faktiskajām izmaksām pamatotu maksājumu, kas skaitliski var atšķirties, ņemot vērā objektīvas faktisko apstākļu atšķirības katrā konkrētajā gadījumā.

[8] Administratīvā procesa likuma 104.panta trešā daļa paredz, ja tiesa atzīst, ka Ministru kabineta noteikumi neatbilst likumam, tā attiecīgo tiesību normu nepiemēro. Tiesa spriedumā pamato savu viedokli par neatbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normām. Ja attiecīgā normatīvā akta izdevējs nav administratīvā procesa dalībnieks, spriedumu vai lēmumu tiesa nosūta normatīvā akta izdevējam un Tieslietu ministrijai.

Kā jau tika minēts, apgabaltiesa, izvērtējot lietas apstākļus, nonāca pie secinājuma, ka noteikumu Nr. 869 pielikuma 1.1.apakšpunkts neatbilst Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 257.panta astotajā daļā noteiktajam un līdz ar to nav piemērojams. Tādējādi no apgabaltiesas sprieduma argumentācijas un izdarītā secinājuma skaidri izriet, ka tiesa šajā gadījumā savu spriedumu ir balstījusi uz Administratīvā procesa likuma 104.panta trešās daļas regulējumu. Turklāt sprieduma argumentācija ir tik skaidra, ka šajā gadījumā objektīvi nav pamata šaubām, ka tiesa nebūtu piemērojusi minēto normu. Šādos apstākļos fakts, ka minētā norma sprieduma motīvu daļā nav tieši norādīta un spriedums netika nosūtīts normatīvā akta izdevējam un Tieslietu ministrijai, ir atzīstams par formālu tiesas kļūdu, kurai nav ietekmes uz sprieduma tiesiskumu un kuras novēršanai nav šķēršļu arī šajā procesa stadijā.

[9] Apkopojot minēto, pārsūdzētais apgabaltiesas spriedums atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzība noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta pirmās daļas 1.punktu un 351.pantu, Senāts

nosprieda

atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2017.gada 16.janvāra spriedumu, bet Nodrošinājuma valsts aģentūras kasācijas sūdzību noraidīt.
Spriedums nav pārsūdzams.

Dz. Amerika V. Kakste V. Poķis